ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јануар

Православни

2. јануар – Свети Игњатије Богоносац; св. Данило, Други архиепископ Српски
5. јануар – Светих десет мученика Критских; преподобни Наум Охридски – Туциндан
6. јануар – Бадњи дан (Оци)
7. јануар – Рождество Христово – Божић
8. јануар – Сабор Пресвете Богородице
9. јануар – Свети првомученик и архиђакон Стефан
13. јануар – Преподобна Меланије; св. Доситеј Загребачки
14. јануар – Обрезање Господње, свети Василије Велики (Нова година)

Римокатолички

1. јануар – Нова година
6. јануар – Богојављење
11. јануар – Крштење Исусово

Свети Василије Велики

Архиепископ кесаријски рођен је у време цара Константина. Још као некрштен, школовао се у Атини и стекао високо образовање. Петнаест година учио је реторику, филозофију, астрологију и остале науке тога времена. Школски другови су му били Григорије Богослов и Јулијан – касније цар одступник. У зрелим година крстио се на реци Јордану са својим учитељем Евулом.

Поставши чврсти поборник православља, луча моралне чистоте и верске ревности, овај умни богослов се с правом назива Велики. Живео је само педесет година, али је био постојани стуб Цркве и њен ревносни утемељитељ. Десет година је служио као епископ Кесарије кападокијске и називан пчелом цркве Христове. Сачувана су његова многобројна дела – богословска, канонска, апологетска и служба названа по његовом имену. Она се служи десет пута у години и то 14. јануара (1. јануар по старом календару), уочи Божића, уочи Богојављања, у све недеље Часног поста, осим Цветне, на Велики четвртак и на Велику суботу.

Свети Василије се мирно упокојио и преселио у царство Христово 14. јануара (1. јануара по старом календару) 379. године. ■

Пише
Монах Доситеј ХИЛАНДАРАЦ

Иако рат сматра за зло, Црква ипак, уколико се ради о заштити ближњих и успостављању нарушене правде, не забрањује својим члановима учешће у ратним дејствима. У таквим случајевима рат се сматра нежељеним, али ипак нужним средством. Православље се у свим временима са најдубљим поштовањем односило према ратницима, који су по цену свог живота чували животе и безбедност својих ближњих.

У идеолошкој држави СФРЈ није било могуће неговање традиција на хришћанским вредностима. Са преласком из идеолошке у демократску Србију постала је очигледна потреба за неговањем традиција које нису засноване на историји једне револуције, него на историји једног народа. Неговање традиција је основа идентитета једног народа.

По уставној одредници, Србија је секуларна држава, тј. Црква је одвојена од државе у вршењу власти, али не и области друштвеног живота, имајући у виду резултате последњег пописа из 2002. године, по којима се 85 одсто грађана изјаснило да су православне вероисповести. Осим тога, с обзором на опредељење Србије за европске интеграције, треба имати у виду да се у једном члану устава ЕУ говори да је сва европска цивилизација израсла на хришћанским вредностима и да су стога главни саговорници ЕУ по друштвеним питањима Католичка и Православна црква.

Хришћанска традиција, с једне стране, има наднационални, универзални карактер да уједињује све народе света у Христу, а с друге, својим учењем је надахнула и оплеменила многе националне традиције. Она има корен у јудејској традицији, у откривењима која је дао Бог преко светих пророка, преко Сина свога Исуса Христа, преко св. Апостола и учења и живота св. Отаца Цркве. Сваки хришћанин је позван и дужан да с покољења на покољење преноси истине вере и да у њима изграђује и себе и своје потомке сагласно речима Светога писма: „Шта слушасмо и дознасмо и што нам казиваше оци наши, нећемо затајити од деце њихове, нараштају позном јавићемо славу Господњу и силу Његову и чудеса која је учинио. Да би знао потоњи нараштај, деца која ће се роди-

Супротстављање злу

ти, а и они да би казивали својој деци. Да полажу на Бога надање своје, и не заборављају дела Божијих, и заповести Његове да држе".

За разлику од филозофског схватања, где је човек тај који нешто одређује као вредно или мање вредно или безвредно, за хришћанина су вредности и истине вере дате човеку од Бога и као такве оне имају и онтолошку димензију.

Злоупотреба слободе

Рани хришћани су често узимали војничку терминологију за описивање хришћанске доктрине. Они су себе доживљавали као војску хришћанску која се бори против зла, против ђавола који је извор зла.

Рат је зло. Узрок тога зла, као и уопште зала у човеку, јесте греховна злоупотреба богомдане слободе, „јер из срца излазе зле помисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочења, хуле".

Иако људима доносе благу вест о помирењу, хришћани се, ипак, и против своје воље, сусрећу са животном неопходношћу учествовања у различитим биткама, будући да се налазе у „овоме свету", који у злу лежи и који је испуњен насиљем. Иако рат сматра за зло, Црква ипак, уколико се ради о заштити ближњих и успостављању нарушене правде, не забрањује својим члановима учешће у ратним дејствима. У таквим случајевима рат се сматра нежељеним, али ипак нужним средством. Православље се у свим временима са најдубљим поштовањем односило према ратницима, који су по цену свог живота чували животе и безбедност својих ближњих. Света Црква је многе ратнике прибројала збору светих, узимајући у обзир њихове хришћанске врлине и примењујући на њих речи Христове: „Од ове љубави нико нема веће, да ко живот свој положи за пријатеље своје".

Када је свети равноапостолни Ћирило, кога је патријарх цариградски послао на проповед Јеванђеља, стигао у главни град Сарацена, са њима су ступили у спор о вери учени следбеници Мухамеда. Између осталих питања задали су му и овакво: „Христос је ваш Бог. Он вам је заповедио да се молите за непријатеље, да чините добро онима који вас мрзе и прогоне, – да ономе ко вас удари, окренете и други образ, – а гле, шта ви чините? Ако вас неко увреди, ви оштрите оружје, одлазите у борбу и убијате. Зашто не слушате свога Христа?" Саслушавши све то, свети Ћирило упита своје саговорнике: „Ако су у неком закону написане две заповести, који ће човек савршеније испунити закон – да ли онај који испуњава једну заповест или онај који испуњава обе заповести?"

Када су Агарјани рекли да савршеније извршава закон онај који испуњава обе заповести, свети проповедник је наставио: „Христос Бог наш, Који нам је заповедио да се молимо за оне што нас вређају и да им добро чинимо, исто тако је рекао да од ове љубави нико од нас не може у животу свом већу показати до да ко живот свој положи за пријатеље своје. Ето зато великодушно трпимо увреде које се чине нама као појединцима, док у друштву једни друге штитимо и животе своје полажемо на бојишту ради ближњих својих. То чинимо да не бисте, уколико заробите наше суграђане, заједно са телом и душу њихову поробили, присиљавајући их на одрицање од вере и на богопротивна дела. Наши христољубиви војници са оружјем у рукама чувају свету Цркву, чувају цара, јер у његовој свештеној личности поштују слику власти Цара Небеског, чувају отаџбину јер би са њеним рушењем неминовно пала отаџбинска власт и поколебала се вера јеванђелска. Ето, све то јесте скупоцени залог за који су војници дужни да се боре до последње капи крви. А ако они на бојном пољу и живот свој положе, Црква их прибраја збору светих мученика и назива их нашим молитвеницима пред Богом".

Рат није општа анархија, него као појава мора бити контролисан одређеним међународним прописима. Стварање високих правних норми у међународним односима било би неостваривo да није било оног моралног утицаја који је хришћанство извршило на људски разум и срце. Далеко од тога да су захтеви правичности у рату били увек испуњавани на делу, међутим, већ и само постављање питања о правичности понекад је обуздавало људе у испољавању прекомерне окрутности.

Рат мора да се води уз праведни гнев, а не са злобом, похлепом и похотом. Најисправније мишљење о рату – да ли је то подвиг или, напротив, разбојништво – могуће је дати једино ако се буде полазило од анализе моралног стања оних који ратују. „Не радуј се смрти човековој, чак и ако је он био твој најљући непријатељ. Опомињи се да ћемо сви умрети", каже Свето писмо. Код хришћана се хумани однос према рањеницима и заробљеницима темељи на речима апостола Павла: „Ако је, дакле, гладан непријатељ твој, нахрани га; ако је жедан, напој га... Не дај да те зло надвлада него надвладај зло добрим". У рату са Бугарима краљ Петар Први угледа српског војника како води коња на којег је посадио рањеног бугарског војника, па га упита: „Зашто ти идеш пешке, а непријатеља си посадио на коња?" А војник одговори: „Господару, у бици је он био мој непријатељ, а сада је рањен човек којем треба моја помоћ".

Молитва војводе Стеје Стејановића

„Свевишњи, ти који господариш животом и смрћу, благослови овај план за одбрану народа мог и Твог... Ми се само бранимо, чувамо своје њиве и огњишта, своју слободу и своју државу, своју веру и храмове у којима се теби искрено и топло молимо. Чувај, Боже, моје војнике, синове Србије, а непријатеља, који хоће да отме оно што си нам Ти дао, нагнај у бекство..."

Морални идеали

Сва српска народна поезија прожета је хришћанским духом, и то управо православним. Прожетост српског народног песништва хришћанским идеалима, сведочи о духовној вези народа и Цркве. Стога су српске народне песме прожете више него духом јунаштва – духом чојства, човештва, хришћанске хуманости и боголикости. „Јунаштво је бранити себе од другога, а чојство је бранити другога од себе". Чојство је у врлини трпељивости у самосавлађивању, у жртвовању себе за „општу и Божију правду". За своја два јунака Марко Миљанов каже: „Они су доста јуначког спомена у народу оставили, и то не дивљега и зверскога јунаштва, него питомога, пуног побожности и великодушности".

У свим животним околностима које изискују употребу силе, срце човека не сме се наћи под утицајем рђавих осећања која га чине сродним и сличним злим дусима. Само победа над злом у сопственој души отвара човеку могућност правичне употребе силе. Такав став, који потврђује првенство љубави у међуљудским односима, категорички одбацује идеју несупротстављања злу употребом силе. Морални хришћански закон не осуђује борбу против зла, примену силе према носиоцу зла, па чак ни одузимање живота као крајњу меру, него злобу срца човековог, жељу за понижавањем и убиством ма ког човека.

Због тога Црква посебно брине о војсци, васпитавајући је у духу оданости високим моралним идеалима, у духу оданости држави и народу, а то се хришћански каже према ближњем. Црква се стара за превазилажење вештачки створених препрека за повратак војске вековним православним традицијама служења отаџбини.

Српска Православна Црква настоји да оствари миротворно служење како у националним тако и у међународним размерама, трудећи се да разреши разноврсне сукобе и да приведе слози народе, етничке групе, владе, политичке снаге. Зато она своју реч упућује онима који су на власти и другим утицајним слојевима друштва, а исто тако улаже напоре да организује преговоре између сукобљених страна и да укаже помоћ онима који страдају. Црква се такође супротставља пропагирању рата и насиља, као и свим испољавањима мржње, која је способна да изазове братоубилачке сукобе. ■